

Foredrag i Oslo Militære Samfund mandag 7. februar 2005

ved

Generalmajor Bernt Iver Ferdinand Brovold
Generalinspektør for Heimevernet

Fremtidens Heimevern

Heimevernet har siden 1993 tilpasset den operative struktur iht de endrede behov. Likevel er det riktig å si at den omstillingen som vi nå gjennomfører er den største og mest omfattende i Heimevernet snart 60-årige historie..

I kveld vil jeg informere om fremtidens Heimevern – noe som ikke ligger veldig langt frem i tid.

. Min orientering vil omfatte disse områdene:

- Historikk og bakgrunn
- Politiske føringer
- Kvalitetsreformen i Heimevernet
- Innretning på fremtidens Heimevern
- Prioriteringer

Aldri mer!

Vi kjenner alle bildet av tyske tropper som marsjerer ned Karl Johans gate om ettermiddagen 9. april 1940. Tyskerne hadde langt på vei lykket med sitt strategiske kupp og på denne måten hindret at norske styrker fikk gjennomført en ordnet mobilisering.

I 1946 ble Heimevernet opprettet med en av sine viktigste oppgaver å sikre mobiliseringen i tilfelle et angrep på Norge. I løpet av krigen var den militære delen av motstandsbevegelsen MILORG blitt bygget opp over nær sagt hele landet.

Organisasjonen hvor alle samfunnslag var representert utgjorde ved frigjøringen en styrke på 40 000 – 50 000 mann. Heimevernet var en direkte videreføring av MILORG og det var MILORG-folk som dannet grunnstammen i HV i de første ti-år etter krigen.

Historikk

Heimevernet har siden starten vært en landsdekkende, desentralisert og relativt statisk organisasjon hvor de viktigste oppdragene under den 40-årige øst-vest konfrontasjonen var sikring av mobilisering og sinke fiendtlig fremrykning, kommunikasjonsdeleggelser, overvåkning og kontroll, støtte til forsvarsgrenenes operasjoner og sikring av nøkkelpunkter og andre viktige sivile og militære objekter.

Heimevernet ble fra starten utstyrt med materiell som i stor grad ble utrangert i forsvarsgrenene. Materielloppsetningen ble følgelig meget uensartet, men evne til improvisasjon og praktisk sans oppveiet til en viss grad denne utilfredsstillende situasjon. Fra 80-årene har dette gradvis bedret seg, men HV har frem til i dag manglet viktige materielle komponenter som eksempel utstyr for å kunne operere effektivt i mørke. Dette har

ført til at HVs stridspotensiale ikke har kunnet utnyttes i tilstrekkelig grad. Den pågående KVALITETSREFORM vil langt på vei rette opp disse fundamentale svakheter.

Undersøkelser som nylig har vært gjennomført i befolkningen viser at svært mange har oppfattet HV-soldaten som en noe "sidrumpet" og lite effektiv, traust soldat med gevær og ryggsekk. Sannheten er at den overveiende del av HV-mannskapene er både motiverte og engasjerte mennesker. Han viser en forsvarsvilje, stolthet og entusiasme som det står stor respekt av.

Disse holdningene er meget verdifulle, og er egenskaper som vi skal videreføre og ta med oss i det fremtidige Heimevernet. HV har grepet tak i alle omstillingene som Forsvaret har gjennomført i de senere år, og lojalt fulgt opp det som er blitt besluttet av våre politiske myndigheter.

Vi er stolte over å ha vært **"Overalt alltid"**, men nå skal vi være **"På rett sted, til riktig tid med riktig kapasitet og kvalitet"**.

Politiske rammer for Heimevernet

Det er ikke slik, som kanskje noen forledes til å tro, at denne omstillingen er noe FSJ og GIHV har funnet på selv. Den retning som er valgt er basert på politiske føringer.

Forsvaret skal utvikles fra et invasjonforsvar og nødvergeinstrument til dagens fleksible sikkerhetspolitiske verktøy. Den kompliserte og uforutsigbare sikkerhetspolitiske situasjon vi står overfor i dag krever at også Heimevernet tilpasser seg til denne realitet.

De politiske rammene for omstillingen i Heimevernet finner vi detaljert beskrevet i diverse styrende dokumenter, bl a i forsvarsministerens føringer for Militærfaglig utredning 03 (MFU 03). Fra dette dokumentet vil jeg sitere følgende:

"Heimevernet må utvikles i takt og i samsvar med kravet til Forsvaret om å være en moderne, oppgavebasert, alliansetilpasset og bærekraftig organisasjon. ..."

Videre står det at Heimevernets oppgaver bl a skal være:

"Å bidra til å forebygge og bekjempe terrorisme og andre asymmetriske trusler, samt å beskytte vitale samfunnsfunksjoner, skal prioriteres".

Rammene for omstillingen er basert på MFU prosessen som var FSJ innspill til FD ifm utarbeidelsen av Stortingsproposisjon nr 42. Denne beskriver at det sikkerhetspolitiske bilde har endret seg, at Heimevernet må endre seg i takt med resten av Forsvaret og bli mer relevant.

Gjennom denne omstillingen som Heimevernet har valgt å kalle Kvalitetsreform, skal styrkene få bedre og mer moderne utstyr. De skal trene bedre og riktigere og øves langt mer enn i dag. Videre skal HVs freds- og operative organisasjon tilføres ledere og mannskaper med solid kompetanse.

Dette skal vi få til gjennom en helt nødvendig omstilling hvor vi omstiller distriktsstrukturen fra 18 til 13 HV-distrikter og reduserer dagens styrkevolum fra 83 000 mann til 50 000 mann. Den nye operative strukturen blir organisert i Innsatsstyrker, Forsterkningsstyrker og Oppfølgingsstyrker.

Dette vil gi oss mulighet til å styre større deler av HVs tildelte økonomiske ressurser til styrkeproduksjon og operativ virksomhet samtidig som den økonomiske ramme vil økes fra 1,2 mrd kroner til 1,4 mrd kroner i planperioden 2005 - 2008.

Dette er forutsetninger for å realisere KVALITETSREFORMEN.

”Hvorfor Kvalitetsreform i Heimevernet?”

HVs hovedoppgave er å beskytte mennesker og viktige samfunnsfunksjoner.

Trusselen har endret seg og scenariene man ser for seg er for det første asymmetriske trusler knyttet til terror, hvor vi må beherske overvåkning og kontroll, beskyttelse av viktig infrastruktur og nøkkelpersonell samt bidra til å forebygge og i sin ytterste konsekvens delta i bekjempelse av terrorisme.

Beskyttelse av våre viktige naturressurser mot en trussel vil være situasjoner vi må kunne håndtere.

En annen kapasitet det er blitt stor etterspørsel etter i den senere tid, er styrkebeskyttelse ved alliert aktivitet i Norge.

I tillegg skal vi selvfølgelig fremdeles kunne støtte det sivile samfunn ifm katastrofer og ulykker – de såkalte § 13-operasjoner i henhold til Lov om Heimevernet..

Den nye struktur som er fastlagt har som mål å gjøre Heimevernet i stand til å løse sine oppgaver langs hele konfliktskalaen, fra såkalte ”fredskriser” til et klassisk krigsscenario.

Hva betyr dette for Heimevernet?

Oppmerksomheten dreies mer mot fredsoperativ virksomhet. Vi må huske på hvilke scenarier vi ser for oss at HV skal brukes i fremtiden.

Det er ikke lenger behov for et Heimevern hvor hele den operative styrke på 83 000 mann kalles ut til forsvar mot en invasjonstrussel på samme tid.

Heimevernet skal kunne operere i begrenset geografisk område med totalt ca 5-10 000 soldater samtidig. Slike operasjoner kan komme til å vare i 6 – 12 måneder. Alt dette i fredstid.

Derfor er det ikke lengre behov for en operativ struktur på 83 000 soldater, og det stiller nye militære operative krav til:

- Tilgjengelighet
- Reaksjonsevne
- Utholdenhet
- Mobilitet

Økt trening og kompetanse med fokus på kvalitet vil være avgjørende for å lykkes, noe som igjen betyr at vi må anskaffe relevant og tidsriktig materiell og infrastruktur hvor vi kan gjennomføre kvalitetstrening.

Jeg tror Heimevernet om ikke lang tid vil inneha relevante kapasiteter og i tillegg kunne være en styrkebrønn med relevant kompetanse for Forsvarsgrenene til internasjonale operasjoner

Før vi går videre vil jeg oppsummere så langt med en karakteristikk av **dagens** Heimevern er:

- Basert på de kalde krigen
- Trent på forhånds fastlagte statiske oppgaver.
- Standardisert organisering – varierte utfordringer.
- Trener kun 50 % av mannskaper og befal årlig.
- Mangler kritisk viktig materiell
- Strop 45/55: Dreining mot mer fleksible løsninger.

Karakteristikken av **fremtidens** Heimevern er:

- Tilpasset et uforutsigbart og uoversiktlig trusselbilde.
- Fleksibelt – der det trengs, når det trengs, med rett mengde og kvalitet
- 13 distriktsstaber og et Sjøheimevern organisert og i stand til å omsette KVALITETSREFORMEN.
- Årlig trening av hele den operative styrken.
- Større økonomiske ressurser – tredobbelt investeringsbudsjett.
- Vesentlig bedre rustet også til § 13- oppgaver.

Hvilke grep tar vi for å få til omstillingen?

Altfor liten del av pengene til Heimevernet ble brukt til den ”spisse ende” – styrkeproduksjon.

Min uærbødige påstand er; om vi hadde fortsatt uten tilførsel av ytterligere ressurser ville Heimevernet blitt redusert til en ”speiderbevegelse” uten relevante militære kapasiteter. I dag har vi greid å snu trenden noe – til at langt mer av pengene brukes til den spisse ende. Og vi har som målsetting at minimum 70 % av ressursene skal gå til I – F- O strukturen.

Hva har vi gjort så langt for å dreie utviklingen av pengestrømmen?

I erkjennelsen av at det ikke kommer friske penger til Forsvaret, må vi gjøre noen kloke grep internt i HV.

Ved å redusere antall Heimevernsdistrikter fra 18 til 13, og den operative struktur fra 83 000 soldater til 50 000 mann, frigjør vi penger som vi kan bruke til Kvalitetsreformen. Vi reduserer fra 700 - 530 årsverk i Heimevernet fredsorganisasjon og reduserer betraktelig antall kvadratmeter bygg og anlegg. Dette er penger som vi ”sprøyter” inn i den spisse enden.

På denne måten kan vi øke investeringsbudsjettet fra ca 60 mill i 2004 via 150 mill kr i år til ca 260 mill kr i slutten av perioden.

Dette er helt nødvendig for troverdigheten av Kvalitetsreformen.

La meg bare minne om hva Kvalitetsreformen innebærer. Kvalitetsreformen betyr **ikke** at det ikke har vært kvalitet i Heimevernet tidligere. Det har det selvfølgelig vært, og vi er stolt over å hele tiden tilpasset oss endret trussel og sikkerhetspolitiske utfordringer.

Dagens Kvalitetsreform beskrives best som trefold, herunder:

- Personell med riktig kompetanse
- Moderne materiell
- Kvalitetstrening

Disse tre ”søylene” må utvikles i balanse. Det vil si at ingen av dem må ”rykke” fortere frem enn de andre. Det er altså ikke noe ønske om å ha topp moderne materiell hvis vi ikke har personell som kompetansemessig greier å bruke, drifte og vedlikeholde dette. Vi har allerede anskaffet moderne materiell til halvparten av Innsatsstyrken og vi har startet kvalitetstrening av personellet.

Jeg har som målsetting at materiellet skal vente på soldatene – og ikke som vi har erfart hittil, at soldatene venter på materiellet.

Kvalitetstrening er viktig. Spesielt for Heimevernet som består av befal og mannskaper som vi ”låner” fra det sivile samfunn noen dager i året. Vi låner bl.a. Hærens Taktiske Treningssenter og har selv anskaffet et antall filmskytebaner, hvor vi trener meget realistiske øvelser i engasjementsregler. Et meget godt opplærings- og treningssystem

som vi har fått meget gode tilbakemeldinger på og som i stadig større grad er tilgjengelig for det øvrige forsvar og endog til for politiet

Hva er så innretningen på fremtidens Heimevern?

I dag er den operativ struktur organisert i 18 HV distrikter, 102 Avsnitt og mer enn 500 HV-områder.

En svært vesentlig endring i fredsstrukturen er at vi drar ut Sjøheimevernet fra Landheimevernet og etablerer en SHV- Utdannings- kompetansesenter i tilknytning til Sjøforsvarets "høyborg" på Haakonsvern i Bergen og med en "filial" ved Olavsvern i Troms. Dette skal ha ansvaret for fire operative SHV- kommandoer Som skal dekke hele vår lange kyst. Disse vil være under direkte operativ kommando av FOHK

Kommando og Kontroll

Hva er så forskjellen på dagens innretning på ledelse og det vi er i ferd med å etablere? Dagens distriktsstab utgjør ett statisk hovedkvarter som leder gjennom statiske HV-avsnittskommandoplasser. Fremtidens operative og taktiske ledelse organiseres på følgende måte:

Vi erstatter dagens statiske avsnitt med to mobile ledelseselementer pr distrikt som er fullt integrert i distriktsstaben; Stab Innsatsstyrke og Stab Forsterkningsstyrke.

Disse to mobile ledelseselementene består av i hovedsak yrkesbefal.

De skal drive fremskutt ledelse av enhver operasjon HV blir satt til løse. Når disse kommandoene er deployert, vil ansvaret til den resterende distriktsstaben være å støtte disse to kommandoene.

For å legge til rette for dette, er vi avhengig av moderne Kommando, Kontroll og Informasjonssystemer (KKIS). Vi har derfor gått til anskaffelse av dette og en moderne kommandoplasscontainer hvorfra vi kan lede enhver operasjon.

Det er viktig å bemerke at disse containerne er verdiløse med mindre man fyller dem med moderne sambands- og ledelsessystemer – noe vi er i ferd med å gjøre.

Heimevernet har allerede anskaffet 6-7 slike kommandoplasser og ambisjonen er at innen 1 august i år skal alle 13 distrikter ha én slik container. HV skal integreres i det fremtidige Nettverksbaserte forsvar og disse containerne med tilstrekkelig KKIS-utrustning er en forutsetning for dette.

I-F-O strukturen

La meg så kort beskrive den operative strukturen i det nye Heimevernet.

Den kan best beskrives som en trekant hvor spissen er Innsatsstyrken. I midten av trekanten finner vi Forsterkningsstyrken og nederst Oppfølgingsstyrken. Alle disse tre elementene har forskjellig ambisjonsnivå i forhold til treningsmengde, tilgjengelighet og materiellstandard iht. operative behov. Det er et gjensidig avhengighets- forhold mellom strukturelementene.

Personellet som skal bekle stillinger i de forskjellige styrkene kan på en måte "flyte" mellom disse alt avhengig av tilgjengelighet og personlige behov. I en periode kan vedkommende være i I-styrken, men hvis den personlige situasjonen skulle tilsi det, gå over i f. eks Forsterkningsstyrken for en periode.

Det er ikke behov for at hele denne strukturen, dvs I-, F- og O-styrkene skal være på oppdrag samtidig. Totalt består hele strukturen av 50 000 mann, og vi ser for oss at maksimalt 5 – 10 000 mann vil være på oppdrag samtidig. De resterende skal skulle sørge for utholdelse av styrken i 6 – 12 måneder.

I-styrken som er det "nye" Heimevernet, er egentlig kjente troppetyper som vi allerede har i vår operative struktur, men vi vil rekruttere de beste, og gi dem bedre utstyr og kvalitetstrening.

La meg kort beskrive de forskjellige styrkene.

Innsatsstyrken (I-sty):

- Mobile fleksible enheter, ca 3 – 5000 pers på landsbasis
- Trener i snitt 25 dager hvert år
- Pri 1 på materiell
- Reaksjonstid: kort
- Frivillighetskontrakt

Forsterkningsstyrken (F-sty):

- Forsterke og evt avløse innsatsstyrken og ivareta utholdenhet.
- Flyttbare enheter, anslagsvis 25.000 på landsbasis
- Pri 2 på materiell
- Reaksjonstid: middels
- Trener 3 + 5 dager hvert år

Oppfølgingsstyrken (O-sty):

- I vesentlig grad statiske objektsikringstroppe.
- Anslagsvis 20.000 på landsbasis
- Pri 3 på materiell
- Reaksjonstid: lang
- Trener: 2 + 4 dager hvert år.

Innsatsstyrkene i Landheimevernet og Luftheimevernet skal etableres i hvert distrikt, og avhengig av størrelse og omfang av distriktene, vil det være ulik antall mann i I-styrkene. Alt fra 200 soldater i de minst befolkede distrikter til nesten 600 mann i de største distriktene.

Organisatorisk vil alle I-styrker ha forskjellig innhold og troppetyper, men eksempelvis kan I-styrken bestå av følgende:

- Mobil kommandoplass med moderne KKIS
- Stab og Stabstropp
- 5-6 Innsatstroppe
- Jegertroppe
- MP troppe
- Andre troppetyper

Enkelte "spesialenheter" vil være svært kostbare å utruste, utdanne og trene. Disse vil vi etablere på det vi kaller regionsnivået og stilles til disposisjon for distriktene ved behov.

Vi er kommet godt i gang med anskaffelse av Personlig Bekledning og Utrustning (PBU), og det er en målsetting at alt materiell for I-styrken er på plass i 2005. I tillegg er hele I-styrken mobil med moderne felt- og lastevogner som overføres fra Hæren..

Det fremtidige Sjøheimevernet:

Som tidligere nevnt skal SHV nå trekkes ut fra distriktene og HV-distriktssjefens ledelse, og vi etablerer SHV som en egen organisasjon. Denne etableres som et SHV Utdannings- og Kompetansesenter ved Haakonsvern i Bergen med 4 underlagte Kommandoer i Stavern, Værnes, Tromsø og Bergen.

Disse 4 SHV Kommandoene skal være etablert 1. august i år og skal ha følgende sammensetning og kapasiteter i hver region:

- Et mobilt taktisk ledelselement med moderne KKIS
- Flerbruksfartøy (av Gyda og Hårek -klassen)
- Bordingslag
- Kontrolldykkere
- Mobile kystmeldeposter (KYP)
- Større fartøyer, de fleste rekvirerte, for overvåking og kontroll og med stor utholdenhet

Prioriter

Heimevernets prioriteter er følgende:

- Oppstart av kulturreform.
- 13 HV distrikter og SHV utdannings- og kompetansesenter på plass innen 1 august 05
- Innsatsstyrken Interim Operativ Kapasitet (IOK) i løpet av 2005/06. Full Operativ Kapasitet (FOK) ila 2006/07.
- F og O- styrken IOK i løpet av 2006. FOK ila 2007-08
- Materiell til I-styrken i løpet av 2005.
- Materiell til F og O-styrken ila 2006/07.

Omstilling i HV er 25 % konkrete tiltak – dvs KVALITETSREFORM, og 75 % KULTURREFORM. Kvalitetsreformen har vi planlagt i 2004 og vil gjennomføre de konkrete tiltak fortløpende og som planlagt i 2005 – 2008. Vi har nå startet Kulturreformen som har til hensikt å videreføre den gode HV kulturen og tilpasse denne til en ny organisasjon og operativ struktur. Vi skal bevege oss fra en drifts- til en operativ rettet kultur. Med det mener jeg at all virksomhet i HV skal bygge på en ryddig personell-, materiell- og økonomiforvaltning som er fundamentet for alt vi gjør. Videre skal Kulturreformen ivareta og videreføre de rette etiske verdier, samt gode holdninger til all aktivitet. Sikkerhet for alle ansatte blir fortsatt en viktig faktor i Heimevernets Kulturreform.

Som dere vet er vi stolte over å ha vært Overlat – alltid.” Nå er vårt nye motto eller slagord skal fra nå av være: VERNER – VOKTER – VIRKER.

Det betyr at vi skal VERNE om vitale samfunnsfunksjoner – VOKTE over lokalsamfunnet og ikke minst: VIRKE når det kreves av oss.

Takk for oppmerksomheten.